

В. В. Шаповалов (мол.), канд. фарм. наук, д-р філософії, доцент каф. фармацевтичного права,
М. М. Ніконов, канд. фарм. наук, доцент каф. фармацевтичного права
Інститут підвищення кваліфікації фахівців фармації (м. Харків)

СУДОВА ФАРМАЦІЯ: ПРИЧИНИ ДЕВІАЦІЇ СЕРЕД ПІДЛІТКІВ

У статті в рамках судової фармації були досліджені причини девіантної і делінквентної поведінки у підлітків шляхом аналізу соціальних Інтернет-мереж. Було встановлено, що не усі форми девіантної поведінки вимагають детального аналізу, акцентувати увагу слід лише на найбільш гострих проблемах, що провокують негативну поведінку. Переважна кількість соціальних відхилень відіграє деструктивну роль у розвитку суспільства.

Ключові слова: судова фармація, підлітки, девіації, соціальні Інтернет-мережі.

Однією з найбільш актуальних і висвітлюваних проблем сьогодення є проблема девіантної поведінки серед підлітків, які зловживають психоактивними речовинами: алкоголь, наркотичні засоби, модифіковані прекурсори. У витоках соціології девіантної поведінки (поведінки, що відхиляється) стояв французький вчений Еміль Дюркгейм (1858—1917) — творець французької соціологічної школи. Він висунув поняття соціальної аномалії, визначивши її як «...стан суспільства, коли старі норми і цінності вже не відповідають реальним стосункам, а нові ще не затвердилися...» [1]. Проте, таке визначення недостатньо повно розкриває поняття сучасної девіації, оскільки індивіди, що здійснюють девіантні вчинки, усвідомлюють природу своїх діянь і ті наслідки, які вони тягнуть. Девіація — психологічне відхилення в поведінці людини від загальноприйнятого, тобто того, що вважається нормальним [3]. Девіантна поведінка — психологічно непередбачувані дії, що відхиляються від загальноприйнятих правових або етичних норм [2]. Делінквентна поведінка (*лат. delictum* — провина, *англ. delinquency* — правопорушення, провина) — антигромадська протиправна поведінка індивіда, втілена в його вчинках (діях або бездіяльності), що завдають шкоди як окремим громадянам, так і суспільству в цілому. Поняттям «Делінквентна поведінка» оперують представники кримінології, соціології, педагогіки, соціальної психології, соціальної педагогіки і інших галузей знання [4]. Заподіяння шкоди делінквентом пов'язане з посяганням на людину, його права і свободи, власність, права юридичних осіб, інші суспільні і державні інтереси, а також встановлений державою правопорядок. Різні види делінквентної поведінки піддаються не лише соціальному засудженню. Вони формалізуються державою в нормах права за допомогою опису ознак, що їх характеризують, і визначення їх як правопорушення, за які в законодавстві встановлюються різні види відповідальності. Здійснювані делінквентом діяння можуть бути цивільно-правовими деліктами: заподіяння майнової шкоди людині або організації, нанесення моральної шкоди особі, дискредитація репутації людини або юридичної особи та інше. Особи, що їх здійснюють, підлягають відповідальності, встановленій цивільним законодавством [6].

Мета роботи — в рамках судової фармації дослідити причини девіації серед підлітків, які зловживають

психоактивними речовинами різних класифікаційно-правових груп (алкоголь, наркотичні засоби, модифіковані прекурсори) шляхом аналізу соціальних Інтернет-мереж.

За результатами аналізу соціальних Інтернет-мереж встановлено, що вони впливають на розвиток девіації серед підлітків. Вказані девіації, на перший погляд, за своєю сутністю, виступають як розважальні та безпечні, участь підлітків в яких є добровільною. Проте, дійсна внутрішня природа цих тенденцій знаходиться декілька в іншій площині. На сьогоднішній день є три найбільш популярних Інтернет-мережі, які є найбільш популярними, особливо серед молоді. І, починаючи з юного віку, така активна участь в них згодом переростає в залежність. Дитина, під приводом вивчення домашнього завдання, використовує комп'ютер для того, щоб щонайшвидше знову увійти в мережі Інтернет і продовжити вивчення сторінок інших користувачів. Це можна охрестити терміном «інтернет-абстиненція», оскільки знаходження в просторах Інтернет-мереж підпитує, мотивує до подальших дій підлітків. Часто, самі того не розуміючи, підлітки продовжують модель поведінки тих, хто на їх думку є для них авторитетом. За допомогою Інтернет-мереж вони знайомляться із звичками і особливостями таких «важливих» для них людей, розглядають їх фото, наприклад, з різних численних вечірок у веселій компанії (алкогольна девіація). Невід'ємною частиною таких вечірок є масове вживання алкогольних напоїв з подальшим продовженням вечора у вигляді веселості. Мережі Інтернету замінюють живе спілкування, особливо серед підлітків, оскільки вони прямо або побічно виробляють ті манери поведінки, які властиві таким окремим особам або групам осіб, що їх цікавлять. Підлітки знаходяться під потентним впливом, самі того не розуміючи. В Інтернет-мережах вони виражають всі емоції, починаючи від зізнання в любові, закінчуючи тим, що призводить до депресій та інших психічних станів.

Нижче наводимо приклад з Інтернет-мережі [5] одного з написів в статусі 18-річного підлітка, мешканця індустріального міста-мільйонника: «...Ми на всю голову д... покоління. Ми не боїмося смерті, не боїмося передозуватися наркотиками, не боїмося зіпсувати репутацію і втратити друзів, не боїмося загрузнути в цинізмі. Та зате ми до смерті боїмося любові...». З тексту зрозуміло, що цитата є авторською, предметом роздуму молодого чоловіка. Це своєрідний «саботаж», оскільки за умовчанням, «правильною» моделлю поведінки є підтримка анормальної, асоціальної поведінки взагалі. Молоді люди додають до списку своїх відеозаписів фото і відеоролики, які демонструють і культивують вживання алкоголю і наркотичних засобів, оскільки «пов'язують» їх з молодістю, веселістю і прогресом. Приєднання до груп «девіантів» є певною гарантією, «зоною комфорту» для осіб, в яких раніше невдало стався процес соціалізації в результаті порушення процесів ідентифікації і індивідуалізації. Такий індивід легко впадає в стан «соціальної

дезорганізації», коли культурні норми, цінності і соціальні взаємозв'язки відсутні, слабшають або суперечать один одному. Такий стан є основною причиною поведінки, що відхиляється від загальноприйнятих норм у суспільстві. Якщо розглядати будь-які галузі людської діяльності: політику, управління, етику, то не можна сповна ясно відповісти на це питання (наприклад, які норми кращі: сприйняті нами республіканські культурні норми або старі монархічні; сучасні норми етикету або норми етикету наших батьків та дідів?). Задовільну відповідь на ці питання дати важко.

Сьогодні статистика фіксує значну питому вагу підлітків, які зловживають психоактивною речовиною алкоголем, що може привести до захворювання, яке є різновидом токсикоманії — до алкоголізму, який характеризується хворобливою пристрастю до алкоголю, виражається у психічній і фізичній залежності, систематичному вживанні алкогольних напоїв із негативними наслідками. Розвиток алкоголізму серед підлітків відбувається не лише через генетичну схильність, але і під впливом низки зовнішніх причин, які згодом виступають вирішальним чинником у формуванні сприйняття навколишньої дійсності і неправильного, спотвореного розуміння об'єктивних життєвих обставин. З раннього віку діти спостерігають гуляння дорослих під час свят, що надалі формує сприйняття свята у дитини з вживанням алкогольних напоїв. Також, інколи батьки дають пробувати дітям алкоголь, наприклад, солодке вино або пиво, і як наслідок, у дитини виникає думка, що алкоголь — це смачно. Грубіша форма знайомства дитяти з алкоголем — батьки, які вживають алкоголь. Поряд з цим підлітки спостерігають розлади в сім'ї, скандали, що деколи закінчуються нанесенням тілесних ушкоджень батьками один одному. У дитини складається певний стереотип поведінки дорослих. Такі ситуації можуть різносторонньо відбитися на особі в подальшому, оскільки дитя може вирости заляканим, асоціальним, закритим, переживаючим все в собі [7].

Інша ж крайність — надагресивність. У підлітковому віці, коли не сформований стійкий світогляд, особи найбільш піддаються зовнішньому впливу. В дитині, яка переросла в підлітка, укорінилося розуміння того, що алкоголь є пряма дорога до хоробрості. За допомогою алкоголю людина стає сильною, хороброю, здатною постояти за себе. Сприймаючи інтереси, погляди тих, що оточують (а тим більше — батьків), вони вибирають, вбирають в себе і надалі керуються ними. З розвитком девіантної поведінки у підлітків все більше притупляються позитивні відчуття, що може стати резервом для розвитку такого вигляду девіації і майбутньої злочинності за наявності відповідних чинників. Девіантні відхилення підлітків можуть відбуватися у сфері індивідуальної поведінки і є індивідуальними і груповими вчинками, що забороняються суспільними нормами. В той же час в кожному суспільстві багато субкультури, що відхиляється, норми якої засуджуються загальноприйнятою, домінуючою мораллю суспільства. Такі відхилення визначаються як групові.

Судово-фармацевтичне вивчення причин девіації серед підлітків показує, що не всі форми девіантної поведінки вимагають настільки детального аналізу. Приділяти увагу варто лише найгострішим проблемам, актуальним в даний момент часу, які провокують негативну

девіантну поведінку. Головне завдання — реальне виявлення (розкриття), розуміння (причинно-слідчий зв'язок) і профілактика таких проблем. Кримінальна поведінка, сексуальні відхилення, алкоголізм і наркоманія не можуть привести до появи корисних для суспільства нових культурних зразків. Слід визнати, що переважна кількість соціальних відхилень грає деструктивну роль в розвитку суспільства. І лише деякі нечисленні відхилення можна вважати корисними.

Список літератури

1. Аномалія і девіантна поведінка в суспільстві [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://referaty.net.ua/referaty/referat_44234.html.
2. Девиантное поведение // Википедия — свободная энциклопедия [Электронный ресурс]. — Режим доступа : http://ru.wikipedia.org/wiki/Девиантное_поведение.
3. Девиация // Википедия — свободная энциклопедия [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://ru.wikipedia.org/wiki/Девиация>.
4. Делинквентное поведение // Википедия — свободная энциклопедия [Электронный ресурс]. — Режим доступа : http://ru.wikipedia.org/wiki/Делинквентное_поведение.
5. Електронний ресурс. — Режим доступу : <http://www.vechirka.pl.ua>.
6. Фармацевтическое и медицинское право: уч. пособ. / под ред. В. В. Шаповалова. — [1-е изд.]. — Х.: Изд-во «Скорпион», 2011. — 208 с. (серия: Фармацевтическое право)
7. Фармацевтичне право в наркології / за ред. В. О. Шаповалової, І. К. Сосіна, В. В. Шаповалова. — Х.: Факт, 2004. — С. 79—90.

Надійшла до редакції 01.08.2011 р.

В. В. Шаповалов (мл.), Н. М. Никонов

*Институт повышения квалификации специалистов
фармации (г. Харьков)*

Судебная фармация: причины девиации среди подростков

В статье в рамках судебной фармации были исследованы причины девиантного и делинквентного поведения у подростков путем анализа социальных Интернет-сетей. Было установлено, что не все формы девиантного поведения требуют детального анализа, акцентировать внимание следует лишь на наиболее острых проблемах, провоцирующих негативное поведение. Подавляющее число социальных отклонений играет деструктивную роль в развитии общества.

Ключевые слова: судебная фармация, подростки, девиации, социальные Интернет-сети.

V. V. Shapovalov (Jr.), N. M. Niconov

*Institute for Advanced Studies Professional Pharmacy
(Kharkiv)*

Forensic pharmacy: causes of deviation among adolescents

In an article in the judicial Pharmacy investigated the causes of deviant and delinquent behavior in adolescents by analyzing the social online networks. It was found that not all forms of deviant behavior requires detailed analysis, the focus should be only on the most acute problems that provoke negative behavior. The vast number of social deviations played a destructive role in the development of society.

Key words: forensic pharmacy, adolescents, deviation, social online networks.